

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในบทนี้จะกล่าวถึง ผลการวิจัยโดยสรุป การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1.1.1 เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรเลี้ยงโคในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 1.1.2 เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงโคและปัญหาในการเลี้ยงโคของเกษตรกร
- 1.1.3 เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร
- 1.1.4 เพื่อเปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร ที่มีลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคม และสภาพการเลี้ยงโคเนื้อที่แตกต่างกัน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเชิงปริมาณครั้งนี้ เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีรายชื่อในทะเบียนของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2550 จำนวน 164 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร สภาพการเลี้ยงโคและปัญหาในการเลี้ยงโค โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ใช้

สถิติที่ใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโค ด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโค และด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโค โดยจำแนกตาม อายุ รายได้จากการเลี้ยงโค จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโค จำนวนโค และประสบการณ์ในการเลี้ยงโค ใช้สถิติ F-test ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

1.3 ผลการวิจัย

การเปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.3.1 ลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรกร

1) ลักษณะพื้นฐานบางประการทางสังคม พบว่า เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย อายุเฉลี่ย 49.02 ปี มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.12 คน ส่วนใหญ่เกษตรกรไม่มีตำแหน่งใด ๆ ทางสังคม ได้รับข่าวสารด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ไม่เคยมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมเรื่องการเลี้ยงโค และไม่สังกัดกลุ่มเลี้ยงโคเนื้อ

2) ลักษณะพื้นฐานบางประการทางเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อ มีจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคเฉลี่ย 1.14 คน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 41.94 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ทำสวนยางเฉลี่ย 19.96 ไร่ พื้นที่ทำสวนปาล์มน้ำมันเฉลี่ย 6.48 ไร่ พื้นที่ทำสวนไม้ผลเฉลี่ย 7.17 ไร่ พื้นที่เลี้ยงโค 8.10 ไร่ เกษตรกรมีรายได้รวมเฉลี่ย 308,199.39 บาท รายได้จากการเลี้ยงโคเฉลี่ย 13,858.54 บาท รายได้จากภาคเกษตรที่ไม่รวมโคเนื้อ เฉลี่ย 276,195.10 บาท รายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 18,536.59 บาท มีหนี้สินทั้งหมดเฉลี่ย 73,993.90 บาท และหนี้สินที่กู้ยืมมาเพื่อเลี้ยงโคเฉลี่ย 58,475.32 บาท โดยกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์การเกษตร ธนาคารพาณิชย์ ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน

1.3.2 สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

1) สภาพทั่วไปในการเลี้ยงโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรมีจำนวนโคเฉลี่ย 7.21 ตัว เป็นโคเพศผู้เฉลี่ย 2.41 ตัว โคนเพศเมียเฉลี่ย 4.97 ตัว มีประสบการณ์เลี้ยงโคเฉลี่ย 4.58 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง โดยมีวิธีการเลี้ยงแบบปล่อยปะเทะเต็มหญ้าธรรมชาติ ตามที่สาธารณะ และเกษตรกรส่วนใหญ่สร้างโรงเรือนแบบจั่วชั้นเดียวใช้ไม้กั้นข้างคอก มีสภาพพื้นคอกเป็นพื้นดิน

2) **ด้านอาหารโคเนื้อ** พบว่า เกษตรกรประมาณกึ่งหนึ่งมีแหล่งอาหารหญ้า ในฤดูฝนและฤดูแล้งบริเวณพื้นที่ของตนเอง ส่วนใหญ่ไม่เคยใช้อาหารข้นและแร่ธาตุเลี้ยงโค เกษตรกรปลูกหญ้าเลี้ยงโคเฉลี่ย 0.54 ไร่ โดยปลูกหญ้ารัฐ ร้อยละ 4.3 และเกษตรกรจำนวน 1 ใน 4 มีการใช้เปลือกกล้วยเลี้ยงโค แต่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคส่วนใหญ่ไม่มีการเก็บสำรองอาหารเพื่อ เลี้ยงโคในฤดูแล้ง

3) **ด้านสุขภาพโคเนื้อ** พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเรื่อง การเจ็บป่วยของโค เกษตรกรกึ่งหนึ่งไม่เคยถ่ายพยาธิภายในและกำจัดพยาธิภายนอกให้แก่โค แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ฉีดวัคซีนป้องกันโรคตามโปรแกรมที่กำหนด

4) **ด้านการผสมพันธุ์โคเนื้อ** พบว่า เกษตรกรเลี้ยงโคส่วนใหญ่ ไม่มีการจับบันทึกประวัติโค มีเกษตรกรกึ่งหนึ่งไม่มีพ่อพันธุ์โคสำหรับผสมพันธุ์ และอีกกึ่งหนึ่ง ใช้วิธีการผสมจริงโดยปล่อยพ่อพันธุ์คุมฝูงธรรมชาติ เกษตรกรเลี้ยงโคส่วนใหญ่ใช้บริการ ผสมเทียมจากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ เสียค่าบริการผสมเทียม เฉลี่ย 537.93 บาทต่อครั้ง และมีอัตราการผสมติดภายในครั้งเดียว ร้อยละ 92.1

5) **ด้านการตลาด** พบว่า เกษตรกรเกือบทุกราย มีวิธีการจำหน่ายโคเนื้อ เป็นตัว และมีเกษตรกรส่วนน้อยมีวิธีการจำหน่ายโดยวิธีการชั่งน้ำหนัก

1.3.3 สภาพปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

จากการศึกษาสภาพปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร แบ่งออกเป็น

5 ประเด็น

1) **ปัญหาด้านการเลี้ยงโคเนื้อ** พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งมีจำนวนพื้นที่ ที่ใช้เลี้ยงโคไม่เพียงพอ สภาพพื้นที่ในการเลี้ยงโคไม่เหมาะสม และมีเกษตรกรจำนวนน้อยมากไม่ มีความรู้ด้านการจัดการโคเนื้อ และขาดแคลนแรงงานในการเลี้ยงโคและค้ำจางแรงงาน มีราคาแพง

2) **ปัญหาด้านอาหารอาหารโค** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจำนวน 1 ใน 4 มีพื้นที่ในการปลูกหญ้า ผลผลิตหญ้าในฤดูแล้ง และวัตถุดิบที่ใช้เก็บสำรองเป็นอาหารโค ในฤดูแล้งไม่เพียงพอ ส่วนเรื่องอาหารข้นและแร่ธาตุราคาแพงและแหล่งซื้อมีน้อย

3) **ปัญหาด้านการผสมพันธุ์** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อเกือบจำนวน 1 ใน 4 ขาดความรู้เรื่องการปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อ ปัญหาผสมติดยากและค่าบริการผสมเทียมมีราคา สูง และประสบปัญหาการล่าช้าในการให้บริการผสมเทียม

4) **ปัญหาด้านโรคระบาด** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจำนวน 1 ใน 4 ประสบปัญหาการแจ้งสัตว์ป่วย และมีเกษตรกรส่วนน้อยที่ประสบปัญหาค่าบริการทางสัตวแพทย์

มีราคาสูง ปัญหาวัคซีนป้องกันโรคมีราคาแพงและแหล่งซื้อมีน้อย ปัญหาช่วงเวลาการให้บริการ วัคซีนป้องกันโรคระบาดโคเนื้อไม่เหมาะสม ปัญหาขายถ่ายพยาธิมีราคาแพงและแหล่งซื้อมีน้อย และปัญหาความไม่สะดวกและล่าช้าจากการบริการทางสัตวแพทย์

5) *ปัญหาด้านการตลาด* พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อเกือบทั้งหมดประสบปัญหาไม่มีอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้า ปัญหาเรื่องมาตรฐานการรับซื้อโคเนื้อไม่แน่นอน และปัญหาเรื่องราคาโคเนื้อไม่แน่นอนและเรื่องแหล่งจำหน่ายโคเนื้อมีน้อย ร้อยละ 20.1

1.3.4 ความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ

จากการศึกษาความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น

1) *ความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ* พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อในระดับน้อย จำนวน 7 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนการจัดการฟาร์ม พันธุ์โคเนื้อ วิธีการเลี้ยงโคเนื้อ การผสมเทียมและการปรับปรุงพันธุ์ โคเนื้อ อาหารสัตว์ พืชอาหารสัตว์ และการดูแลสุขภาพสัตว์ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ต้องการการส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อทั้งหมด 7 ประเด็น เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การวางแผนการจัดการฟาร์ม พันธุ์โคเนื้อ วิธีการเลี้ยงโค การผสมเทียมและการปรับปรุงพันธุ์ โคเนื้อ อาหารสัตว์ พืชอาหารสัตว์ และการดูแลสุขภาพสัตว์

2) *ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ* พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อในระดับน้อย จำนวน 9 ประเด็น ได้แก่ การเยี่ยมชม เกษตรกรเป็นรายบุคคล การถ่ายทอดความรู้ผ่านเกษตรกรผู้นำ การส่งเสริมโดยผ่านผู้นำในหมู่บ้าน การส่งเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงโคเนื้อสาธิต การฝึกอบรมการเลี้ยงโคเนื้อ การทัศนศึกษาดูงาน การแจกเอกสารคำแนะนำเรื่องการเลี้ยงโคเนื้อ การทัศนศึกษาดูงาน การจัดประกวดโคเนื้อ และการจัดนิทรรศการ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ต้องการการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อทั้งหมด 9 ประเด็น เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดประกวดโคเนื้อ การจัดนิทรรศการ การทัศนศึกษาดูงาน การเยี่ยมชมเกษตรกรเป็นรายบุคคล การแจกเอกสารคำแนะนำเรื่องการเลี้ยงโคเนื้อ การฝึกอบรมการเลี้ยงโคเนื้อ การส่งเสริมโดยผ่านผู้นำในหมู่บ้าน การถ่ายทอดความรู้ผ่านเกษตรกรผู้นำ และการส่งเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงโคเนื้อสาธิต

3) *ความต้องการด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโคเนื้อ* พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโคเนื้อในระดับน้อย จำนวน 10 ประเด็น ได้แก่

การสนับสนุนพ่อพันธุ์โคเนื้อแก่เกษตรกรที่สนใจปรับปรุงพันธุ์ การจำหน่ายแม่พันธุ์โคเนื้อที่มีคุณภาพในราคาถูกลง การให้บริการด้านการผสมเทียมในราคาถูกลง การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์ในราคาถูกลง การสนับสนุนฟางอัดฟ่อนและหญ้าแห้งอัดฟ่อนในฤดูแล้ง การให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อ เช่น โรคปากและเท้าเปื่อย โรคเฮโมรายิกเซฟติซีเมีย การสนับสนุนยากำจัดพยาธิภายในและพยาธิภายนอก การจัดจำหน่ายแร่ธาตุ อาหารเสริมในราคาที่เป็นธรรม การสนับสนุนให้มีการตั้งตลาดโคเนื้อในเขตที่มีการเลี้ยงโคหนาแน่น และการขายโคเนื้อโดยการชั่งน้ำหนักเป็นกิโลกรัม อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อทั้งหมด 10 ประเด็น เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การขายโคเนื้อโดยการชั่งน้ำหนักเป็นกิโลกรัม การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์ในราคาถูกลง การให้บริการด้านการผสมเทียมในราคาถูกลง การจัดจำหน่ายแร่ธาตุ อาหารเสริมในราคาที่เป็นธรรม การสนับสนุนยากำจัดพยาธิภายในและพยาธิภายนอก กรมปศุสัตว์สนับสนุนฟางอัดฟ่อนและหญ้าแห้งอัดฟ่อนในฤดูแล้ง การให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อ จัดให้มีการสนับสนุนพ่อพันธุ์โคเนื้อแก่เกษตรกรที่สนใจปรับปรุงพันธุ์ สนับสนุนให้มีการตั้งตลาดโคเนื้อในเขตที่มีการเลี้ยงโคหนาแน่น และจัดให้มีการจำหน่ายแม่พันธุ์โคเนื้อที่มีคุณภาพในราคาถูกลง

1.3.5 เปรียบเทียบระดับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ กับสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและสภาพการเลี้ยงโคเนื้อที่แตกต่างกันบางประการ

การเปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ที่มีลักษณะพื้นฐานในเรื่อง อายุ รายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ จำนวนโคเนื้อ และประสบการณ์การเลี้ยงโคเนื้อที่แตกต่างกัน โดยสรุปผลการเปรียบเทียบได้ดังนี้

1) เปรียบเทียบระดับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรจำแนกตามอายุของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ

(1) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีอายุแตกต่างกันมีความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ ไม่แตกต่างกัน

(2) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีอายุแตกต่างกันมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ ไม่แตกต่างกัน

(3) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการด้านการสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อไม่แตกต่างกัน

2) เปรียบเทียบระดับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ จำแนกตามรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ

(1) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนการจัดการฟาร์ม และพันธุ์โคเนื้อ

(2) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 5 ประเด็น ได้แก่ การเขียนเขียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล การถ่ายทอดความรู้ผ่านเกษตรกรผู้นำ การส่งเสริมโดยผ่านผู้นำในหมู่บ้าน การส่งเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มโคเนื้อสาธิต และการฝึกอบรมการเลี้ยงโค

(3) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกันมีความต้องการด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโคเนื้อไม่แตกต่างกัน

3) *เปรียบเทียบระดับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ*
จำแนกตามจำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อ

(1) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีจำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 7 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนการจัดการฟาร์ม พันธุ์โคเนื้อ วิธีการเลี้ยงโคเนื้อ การผสมเทียมโคและการปรับปรุงพันธุ์ พืชอาหารสัตว์ อาหารโค และการดูแลสุขภาพโค

(2) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีจำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 9 ประเด็น ได้แก่ การเขียนเขียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล การถ่ายทอดความรู้ผ่านเกษตรกรผู้นำ การส่งเสริมโดยผ่านผู้นำในหมู่บ้าน การส่งเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มโคเนื้อสาธิต การฝึกอบรมการเลี้ยงโคเนื้อ ทักษะศึกษาดูงาน แจกเอกสารคำแนะนำเรื่องการเลี้ยงโคเนื้อ การจัดนิทรรศการ และการประกวดโคเนื้อ

(3) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีจำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านการสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ การจัดให้มีการสนับสนุนพ่อพันธุ์โคเนื้อแก่เกษตรกรที่ให้ความสนใจในการปรับปรุงพันธุ์ การให้บริการด้านการผสมเทียมในราคาถูกลง กรมปศุสัตว์ให้การสนับสนุน ฟางอัดฟ่อนและหญ้าแห้งอัดฟ่อนในฤดูแล้ง การให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อ การสนับสนุนยาค่าจัดพยาธิภายในและพยาธิภายนอก การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งตลาดนัดค้าสัตว์ในเขตที่มีการเลี้ยงโคเนื้อหนาแน่น

4) *เปรียบเทียบระดับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ*
จำแนกตามจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง

- (1) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีจำนวน โคเนื้อที่เลี้ยงแตกต่างกัน มีความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อไม่แตกต่างกัน
- (2) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีจำนวน โคเนื้อที่เลี้ยงแตกต่างกัน มีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การเขียนเขียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล และการส่งเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มโคเนื้อสาธิต
- (3) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีจำนวน โคเนื้อที่เลี้ยงแตกต่างกัน มีความต้องการด้านการสนับสนุนการเลี้ยง โคเนื้อไม่แตกต่างกัน

5) เปรียบเทียบระดับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคเนื้อ จำแนกตามประสบการณ์ในการเลี้ยง โคเนื้อ

- (1) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อไม่แตกต่างกัน
- (2) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อไม่แตกต่างกัน
- (3) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านการสนับสนุนการเลี้ยง โคเนื้อ ไม่แตกต่างกัน

6) ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าเกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อที่มี อายุ รายได้จากการเลี้ยงโค จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโค จำนวนโค และประสบการณ์ในการเลี้ยงโคที่แตกต่างกัน มีความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อไม่แตกต่างกัน เมื่อทดสอบสมมติฐานแล้ว พบว่า

ผลการทดสอบสมมติฐานด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ โดยจำแนกตาม อายุ รายได้จากการเลี้ยงโค จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโค จำนวนโค และประสบการณ์ในการเลี้ยงโค พบว่า เกษตรกรที่มีอายุ จำนวนโค และประสบการณ์ในการเลี้ยงโคที่แตกต่างกันมีความต้องการ การส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคไม่แตกต่างกัน ดังนั้นในการส่งเสริมด้านความรู้ในการ เลี้ยงโคแก่เกษตรกรจึงไม่จำเป็นต้องคำนึงถึง อายุ จำนวนโค และประสบการณ์ในการเลี้ยงโคของ เกษตรกร ส่วนเกษตรกรที่มีรายได้จากการเลี้ยงโค และจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคแตกต่างกันมี ความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคแตกต่างกัน จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การวางแผน การจัดการฟาร์ม และพันธุ์โคเนื้อ

ผลการทดสอบสมมติฐานด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ จากการเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยระดับความต้องการการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคโดยจำแนกตาม อายุ รายได้ จากการเลี้ยงโค จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโค จำนวนโค และประสบการณ์ในการเลี้ยงโค พบว่า

เกษตรกรที่มีอายุ และประสิทธิภาพการเลี้ยงโคที่แตกต่างกันมีความต้องการการส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคไม่แตกต่างกัน ดังนั้นในการใช้วิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคแก่เกษตรกรจึงไม่จำเป็นต้องคำนึงถึง อายุ และประสิทธิภาพในการเลี้ยงโคของเกษตรกร ส่วนเกษตรกรที่มีรายได้จากการเลี้ยงโค จำนวนโค และจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคแตกต่างกันมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานด้านการสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อ จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนการเลี้ยงโค โดยจำแนกตาม อายุ รายได้จากการเลี้ยงโค จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโค จำนวนโค และประสิทธิภาพในการเลี้ยงโค พบว่าเกษตรกรที่มี อายุ รายได้จากการเลี้ยงโค จำนวนโค และประสิทธิภาพในการเลี้ยงโคที่แตกต่างกันมีความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนการเลี้ยงโคไม่แตกต่างกัน ดังนั้นในการสนับสนุนการเลี้ยงโคแก่เกษตรกรจึงไม่จำเป็นต้องคำนึงถึง อายุ รายได้จากการเลี้ยงโค จำนวนโค และประสิทธิภาพในการเลี้ยงโคของเกษตรกร ส่วนเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคแตกต่างกันมีความต้องการด้านการสนับสนุนการเลี้ยงโคแตกต่างกัน

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

2.1 สภาพการเลี้ยงโคและปัญหาการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

การศึกษาสภาพการเลี้ยงและปัญหาการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในอำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ ดังนี้

2.1.1 ด้านการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรมีปัญหามากที่สุดในเรื่องจำนวนพื้นที่ที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อไม่เพียงพอ รองลงมาเกษตรกรมีปัญหาเรื่องสภาพพื้นที่ในการเลี้ยงโคเนื้อไม่เหมาะสม

ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาวิกฤติราคาน้ำมันกำลังลุกลามไปทั่วโลก ขณะที่ประเทศไทยเองก็ตกอยู่ในสถานะไม่แตกต่างกันมากนัก ในส่วนของรัฐบาลไทย ได้มีนโยบายแก้ปัญหาวิกฤติพลังงานของประเทศ ด้วยการเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทน และกำหนดยุทธศาสตร์การผลิตพลังงานทดแทนให้เพียงพอต่อความต้องการ โดยการเพิ่มพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันเพื่อนำมาผลิต

ไบโอดีเซล ใช้กับรถยนต์และเครื่องจักรกลทางการเกษตร และในขณะเดียวกันราคาขายได้เพิ่มสูงขึ้นมาก พื้นที่ที่เกษตรกรว่างเปล่าที่เกษตรกรใช้เลี้ยงโคกลับมาพัฒนาเป็นพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน และปลูกยางแทน ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ประสบปัญหาพื้นที่ที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อไม่เพียงพอ และสภาพพื้นที่ในการเลี้ยงโคเนื้อไม่เหมาะสม ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ พงศ์ชาญ ฌ ลำปาง และคณะ (2528: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องระบบการเลี้ยงโคกระบือของบ้านบอน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การขาดแคลนพื้นที่เลี้ยงสัตว์เกิดขึ้นจากการที่ชาวบ้านได้พากันบุกเบิกของพื้นที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะต่าง ๆ ไว้เป็นของตนเอง โดยพื้นที่ส่วนหนึ่งได้ใช้ในการปลูกพืชเศรษฐกิจ ทำให้พื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์ของตนเองลดลง

2.1.2 ด้านอาหารสัตว์ เกษตรกรมีปัญหามากที่สุดในเรื่องไม่มีการปลูกหญ้าเลี้ยงโค และไม่มีการเก็บสำรองอาหารเพื่อใช้เลี้ยงโคในฤดูแล้ง ไม่เคยใช้อาหารข้นและแร่ธาตุเลี้ยงโค แต่เกษตรกรนำผลพลอยได้ที่เหลือจากการเกษตรมาใช้เลี้ยงโค ได้แก่ เปลือกกล้วย ทางใบปาล์มและกากปาล์มน้ำมัน

เนื่องจากพื้นที่ส่วนหนึ่งได้ใช้ในการปลูกพืชเศรษฐกิจและพืชพลังงานทดแทน ได้แก่ สวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมัน ทำให้พื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์ลดลง ส่งผลให้ผลผลิตหญ้าและวัตถุดิบที่ใช้เก็บสำรองเป็นอาหารโคเนื้อในฤดูแล้งมีไม่เพียงพอ แต่มีหญ้าตามธรรมชาติที่อยู่ระหว่างคันและระหว่างแถวยางพาราและปาล์มน้ำมันให้โคได้แทะเล็ม ทั้งนี้สอดคล้องกับจรูญ จันทลักษณ์ (2545: 32) กล่าวถึงรูปแบบการทำฟาร์มที่มีทั้งพืชและสัตว์รวมอยู่ในพื้นที่หรือฟาร์มหรือเจ้าของเดียวกัน อันเป็นระบบฟาร์มที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปในเขตชนบทไทยที่เรียกว่าระบบการเกษตรแบบผสมผสาน ตรงกับระบบเกษตรทฤษฎีใหม่ หรือระบบเกษตรในชื่ออื่นที่มีการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ผสมกันเป็นระบบที่มีการพึ่งพาธรรมชาติระหว่างคน(เกษตรกร) พืช สัตว์ และทรัพยากรธรรมชาติ และผลการศึกษาได้สอดคล้องกับการศึกษาของ ปรีดา ชิตทรงสวัสดิ์ (2538: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของปศุสัตว์อำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่องานส่งเสริมปศุสัตว์ พบว่า ปศุสัตว์อำเภอประสบปัญหาการแนะนำการเก็บสำรองอาหารสัตว์ เนื่องจากเกษตรกรให้ความสนใจน้อยเพราะคิดว่าอาหารธรรมชาติมีเพียงพอแล้ว ส่วนในด้านอาหารข้นและแร่ธาตุนั้น อาจจะมีปัญหาเนื่องจากเกษตรกรไม่นิยมใช้อาหารข้นและแร่ธาตุเพื่อเลี้ยงโคเนื้อ ทั้งนี้อาจเนื่องจากต้องลงทุนสูงและแหล่งจำหน่ายมีน้อย

2.1.3 ด้านการผสมพันธุ์ เกษตรกรมีปัญหามากที่สุดในเรื่องขาดความรู้เรื่อง การปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อ รองลงมาเกษตรกรมีปัญหาเรื่องค่าบริการผสมเทียมมีราคาสูง และปัญหาเรื่องความล่าช้าในการให้บริการผสมเทียม

การที่เกษตรกรมีปัญหาเรื่องขาดความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อ ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรไม่ได้รับการส่งเสริมในเรื่องการเลี้ยงโคเนื้อที่ถูกต้อง ตลอดจนการแนะนำในเรื่องการปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อที่ถูกต้อง นอกจากนี้มีฟาร์มเอกชนนำเข้าน้ำเชื้อโคเนื้อพันธุ์ต่างประเทศและมีการโฆษณาด้วยสื่อทุกรูปแบบทำให้เกษตรกรหลายรายนำน้ำเชื้อโคเหล่านี้มาผสมในฟาร์มและต้องซื้อในราคาที่สูงและเสียค่าบริการผสมเทียมสูงด้วย ซึ่งตรงกันข้ามกับเกษตรกรที่ใช้บริการผสมเทียมกับเจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ไม่ต้องซื้อน้ำเชื้อและบริการผสมเทียมฟรี

2.1.4 ด้านโรคระบาด เกษตรกรมีปัญหาที่สุดในเรื่องการแข่งขันวัวมีปัญหา รองลงมาเกษตรกรมีปัญหาเรื่องค่าบริการทางสัตวแพทย์มีราคาสูง ปัญหาเรื่องวัคซีนมีราคาแพง และแหล่งซื้อมีน้อย ช่วงเวลาการให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคระบาดโคเนื้อไม่เหมาะสม ยาถ่ายพยาธิมีราคาแพงและแหล่งซื้อมีน้อย และความไม่สะดวกและความล่าช้าจากการบริการทางสัตวแพทย์

การที่เกษตรกรประสบปัญหาในเรื่องการแข่งขันวัวมีปัญหา และค่าบริการทางสัตวแพทย์มีราคาสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากขาดการแนะนำหรือเอกสารเผยแพร่ในเรื่องการป้องกันโรค ตลอดจนขั้นตอนดำเนินการเมื่อเกิดโรคระบาด

2.1.5 ด้านการตลาด เกษตรกรมีปัญหาที่สุดในเรื่องไม่มีอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้า รองลงมาเกษตรกรมีปัญหาเรื่องมาตรฐานการรับซื้อโคเนื้อไม่แน่นอน และปัญหาเรื่องราคาโคเนื้อไม่แน่นอนและเรื่องแหล่งจำหน่ายโคเนื้อมีน้อย

การที่เกษตรกรประสบปัญหาในเรื่องไม่มีอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้าและมาตรฐานการรับซื้อโคเนื้อไม่แน่นอน ทั้งนี้เนื่องจากการจำหน่ายโคเนื้อของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นการจำหน่ายโดยการเหมาตัว ซึ่งเป็นการคาดเดาน้ำหนักตัวโค โดยพ่อค้าเป็นผู้กำหนด

2.2 เปรียบเทียบระดับความต้องการการส่งเสริมกับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อที่แตกต่างกันบางประการ

การเปรียบเทียบระดับความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ ดังนี้

2.2.1 รายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อกับความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโค
จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อที่มีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนการจัดการฟาร์ม และพันธุ์โคเนื้อ

จากผลการเปรียบเทียบ จะเห็นว่า เกษตรกรที่มีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อมาก มีความต้องการด้านความรู้ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงโคมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้จากการเลี้ยงโคน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรที่มีรายได้จากการเลี้ยงโคมาก มีความต้องการความรู้ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงโคอย่างถูกวิธี เช่น การวางแผนการจัดการฟาร์ม เกษตรกรจะนำความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการจัดการฟาร์มไปปรับปรุงรูปแบบวิธีการเลี้ยงโคให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อการเพิ่มรายได้จากการเลี้ยงโคให้มากขึ้นด้วย

ส่วนความรู้เกี่ยวกับเรื่อง พันธุ์โคเนื้อ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง ในระบบการเลี้ยงแบบปล่อยทุ่งหญ้าธรรมชาติในสวนยาง สวนปาล์ม น้ำมัน พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ว่างเปล่า ไม่มีการเสริมอาหารขึ้น ภายใต้การเลี้ยงดูของเกษตรกรรายย่อย ซึ่งพบว่า การเลี้ยงโคเนื้อยังคงเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน โดยมีการลงทุนต่ำ หรือไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งอาจใช้แรงงานในครอบครัวดูแลโค โดยจุฑารัตน์ เศรษฐกุล (2550: 8) รายงานเรื่องการผลิตเนื้อโคพื้นเมืองระบบการผลิตและโอกาสทางการตลาด เปิดเผยว่า จุดเด่นของเนื้อโคพื้นเมือง ได้แก่ ไขมันต่ำ กล้ามเนื้อสำคัญมีเปอร์เซ็นต์สูงเมื่อเทียบกับขนาดน้ำหนักตัว เส้นใยกล้ามเนื้อละเอียด ไม่มีไขมันแทรก เนื้อสัมผัสแน่น อุ่มน้ำดี และเนื้อมีกลิ่นและรสชาติเฉพาะ ดังนั้นการสร้างตลาดเฉพาะแก่ผู้บริโภค ควรให้ความสำคัญทั้งด้านคุณภาพของเนื้อและกระบวนการผลิต เนื้อโคคุณภาพที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีจุดแข็งด้านการผลิตที่คำนึงถึงสวัสดิภาพสัตว์ การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การไม่ใช้สารเคมี จึงมีส่วนเพิ่มคุณภาพเนื้อด้านคุณค่าทางโภชนาการและจิตใจ

ทั้งนี้สอดคล้องกับจรัญ จันทลักษณ์ (2550: 8) กล่าวถึงทิศทางการเลี้ยงโคพื้นเมืองนั้นกระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งแต่ละภูมิภาคจะมีความหลากหลายในภูมิภาค ภูมิประเทศ แหล่งและชนิดอาหารหยาบ จำนวนโคและแรงงาน อย่างมองข้ามเนื้อโคไทย เนื่องจากร้อยละ 90 ของเนื้อโคไทยผลิตมาจากชาวบ้าน และอนาคตของโคเนื้อและเนื้อโคไทยยังไปได้อีกไกลใน 15 ปี ข้างหน้า ทวีปเอเชียจะมีการบริโภคเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่ารวมทั้งประเทศไทยด้วย เนื่องจากประชากรเพิ่มมากขึ้นทำให้คนบริโภคเนื้อเพิ่มขึ้น

ผู้ศึกษาเห็นว่าโอกาสช่องทางการตลาด และแนวทางการส่งเสริมในอนาคต ได้แก่ การขยายเข้าสู่ช่องทางตลาดในห้างสรรพสินค้าในเมืองใหญ่ และการพัฒนาด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ นอกจากนี้การพัฒนาการสร้างแบรนด์และเอกลักษณ์ให้เป็นที่ยอมรับ และการผลิตเนื้อโคให้มีเอกลักษณ์ประจำตัว เพื่อเป็นจุดขายให้กับเนื้อของไทย ถ้าตลาดในประเทศยอมรับอาหารที่ผลิตจากเนื้อโคดังกล่าวแล้วอาจส่งไปยังตลาดต่างประเทศก็เป็นไปได้ ซึ่งเป็นการขยายช่องทางการตลาดให้แก่เกษตรกรเพิ่มขึ้นด้วย

2.2.2 รายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อกับความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโค

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อที่มีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 5 ประเด็น ได้แก่ การเขียนเขียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล การถ่ายทอดความรู้ผ่านเกษตรกรผู้นำ การส่งเสริมโดยผ่านผู้นำในหมู่บ้าน การส่งเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มโคเนื้อสาธิต และการฝึกอบรมการเลี้ยงโค

จากผลการเปรียบเทียบ พบว่า เกษตรกรที่มีรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงโคเนื้อเพื่อเป็นรายได้เสริม ทั้งนี้เพราะรายได้จากอาชีพหลัก ได้แก่ การทำสวนยาง การทำสวนปาล์ม น้ำมัน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีแนวคิดว่า ถ้ามีการพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อเพื่อเป็นรายได้เสริมหรืออาจทำเป็นอาชีพเสริมแทนไปรับจ้าง น่าจะเลือกวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าไปส่งเสริม กล่าวคือ ในเรื่องเวลาที่เหมาะสมกับการให้การส่งเสริม คือ ช่วงบ่ายเวลา 13.00-16.00 น. เพราะเกษตรกรเสร็จภารกิจจากการทำสวนยางหลังเที่ยงวัน ปกติเกษตรกรจะกรีดยางตั้งแต่เวลาประมาณ 01.00-06.00 น. เพราะเป็นช่วงที่น้ำยางออกดี ตอนเช้ามีการเก็บน้ำยางมาทำแผ่น โดยจะเสร็จภารกิจเวลาสายหรือเที่ยงก็จะพักผ่อนอยู่กับบ้าน การเลือกวิธีการส่งเสริมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้นก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ

สำหรับเกษตรกรที่ทำสวนยางเป็นอาชีพหลักและเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพเสริมนั้น การเขียนเขียนเกษตรกรเป็นรายบุคคลน่าจะเป็นวิธีการส่งเสริมที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะเกษตรกรใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับสวน ไม่มีเวลาไปปรึกษาถึงสำนักงาน นักส่งเสริมจึงต้องออกไปทำความเข้าใจและให้ความรู้แก่เกษตรกรถึงบ้าน นอกจากนี้ เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อบางกลุ่มต้องการการส่งเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มโคเนื้อสาธิต เพราะเป็นวิธีการที่สามารถพิสูจน์ให้เห็นผลได้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดความเชื่อถือได้อย่างรวดเร็ว แต่มีข้อจำกัดต้องใช้เวลานานกว่าวิธีอื่น ๆ ส่วนการฝึกอบรมการเลี้ยงโคเนื้อน่าจะมีความเหมาะสมเพราะการฝึกอบรมเป็นการย่อเนื้อหาในการอบรมให้สั้น มีทิศทางที่แน่นอนไม่เน้นวิชาการอย่างเดียว แต่เน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับ มาศพล

ศิริประภา (2543: 96) ศึกษาเรื่องความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการปลูกยางในจังหวัดขอนแก่น และโสภานต์ ศิริไพศาลกุล (2547: 76) ศึกษาเรื่องศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงแพะเนื้อของเกษตรกรในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส พบว่า เกษตรกรต้องการให้ส่งเสริมแบบเขียนเขียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล และการจัดการฝึกอบรม

2.2.3 จำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อกับความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโค จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีจำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่าง

กัน มีความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 7 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนการจัดการฟาร์ม พันธุ์โคเนื้อ วิธีการเลี้ยงโคเนื้อ การผสมเทียมโค และการปรับปรุงพันธุ์ พืชอาหารสัตว์ อาหารโค และการดูแลสุขภาพโค

จากผลการเปรียบเทียบ จะเห็นว่า เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคมาก มีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อมากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโค น้อย ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคมาก มีความต้องการความรู้เกี่ยวกับ การเลี้ยงโคอย่างถูกวิธี เพื่อนำไปปรับปรุงรูปแบบวิธีการเลี้ยงโคให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่ง ผลการวิจัยในครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับ ฉวีวุฒิ มณีรัตน์ (2548: 75) ศึกษาเรื่องความต้องการการ ส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อไม่แตกต่างกัน

2.2.4 จำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อกับความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม การเลี้ยงโค จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีจำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อ แตกต่างกัน มีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 9 ประเด็น ได้แก่ การเขียนเขียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล การถ่ายทอดความรู้ผ่านเกษตรกร ผู้นำ การส่งเสริมโดยผ่านผู้นำในหมู่บ้าน การส่งเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มโคเนื้อสาธิต การฝึกอบรม การเลี้ยงโคเนื้อ การทัศนศึกษาดูงาน การแจกเอกสารคำแนะนำเรื่องการเลี้ยงโคเนื้อ การจัด นิทรรศการ และการจัดประกวดโคเนื้อ

จากผลการเปรียบเทียบ จะเห็นว่า เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ แตกต่างกัน มีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน พบว่า เกษตรกรมี ความสนใจด้านวิธีการการส่งเสริมการเลี้ยงโคที่หลากหลาย เนื่องจากจำนวนแรงงานในการเลี้ยง โคเนื้อส่วนใหญ่เป็นผู้นำครอบครัว ซึ่งต้องทำอาชีพหลักคือ การทำสวนยาง การทำสวนปาล์ม น้ำมัน จึงไม่มีเวลาในการเข้าร่วมรับการถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการและเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพยายามเลือกรูปแบบของวิธีการส่งเสริมให้เหมาะสมกับตนเอง เพื่อเพิ่มพูน ความรู้ ประสบการณ์ และนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้กับการเลี้ยงโคเนื้อของตนเองให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับ ฉวีวุฒิ มณีรัตน์ (2548: 75) และ ไสภาวดี ศิริไพศาลกุล (2548: 76) พบว่า ต้องการให้ส่งเสริมแบบการจัดฝึกอบรมควบคู่กับการทัศนศึกษา ดูงาน เพราะมีผู้ชำนาญการและมีความรู้มาให้การอบรมที่ถูกต้องและต้องการเห็นความก้าวหน้าที่ไม่มียินท้องถิ่น

2.2.5 จำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อกับความต้องการด้านการสนับสนุน
การเลี้ยงโค จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีจำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านการสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ การจัดให้มีการสนับสนุนพ่อพันธุ์โคเนื้อแก่เกษตรกรที่ให้ความสนใจในการปรับปรุงพันธุ์ การให้บริการด้านการผสมเทียมในราคาถูกลง กรมปศุสัตว์ให้การสนับสนุนฟางอัดฟ่อนและหญ้าแห้งอัดฟ่อนในฤดูแล้ง การให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อ การสนับสนุนยาคำจัดพยาธิภายในและพยาธิภายนอก และการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งตลาดนัดค้าสัตว์ในเขตที่มีการเลี้ยงโคเนื้อหนาแน่น

จากผลการเปรียบเทียบ จะเห็นว่า เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการการสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อที่ต่างกัน นั่นคือ เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อน้อย แต่เลี้ยงโคเป็นจำนวนมากและขาดโคพ่อพันธุ์ดี จึงมีความต้องการการสนับสนุนโคเนื้อพ่อพันธุ์ดีจากทางราชการ เพื่อนำมาผสมพันธุ์โคเนื้อภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นการพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อของตัวเกษตรกรเองให้ดีขึ้น ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับ ฌีวูมิ มณีรัตน์ (2548: 76) เรื่องความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโค พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกันเรื่องการจัดให้มีการสนับสนุนพ่อพันธุ์โคเนื้อแก่เกษตรกรที่ให้ความสนใจในการปรับปรุงพันธุ์ และการให้บริการด้านการผสมเทียมในราคาถูกลง นอกจากนี้พบว่า เกษตรกรยังต้องการลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคด้วยการขอรับการสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ให้กรมปศุสัตว์สนับสนุนฟางอัดฟ่อนและหญ้าแห้งอัดฟ่อนในฤดูแล้ง การให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อ การสนับสนุนยาคำจัดพยาธิภายในและพยาธิภายนอก เป็นต้น

2.2.6 จำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงกับความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโค
 จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงแตกต่างกัน มีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การเยี่ยมชมเกษตรกรเป็นรายบุคคล และการส่งเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มโคเนื้อสาธิต

จากผลการเปรียบเทียบ จะเห็นว่า เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อแตกต่างกัน นั่นคือ เกษตรกรที่มีจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงน้อย ยังต้องการวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อแบบเยี่ยมชมเกษตรกรเป็นรายบุคคลเพื่อสอน ให้ความรู้ แจ้งข่าวสาร แนะนำจิตใจให้ปฏิบัติ หรือรับฟังปัญหาข้อคิดต่าง ๆ

และการส่งเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มโคเนื้อสาธิต ทำให้เกษตรกรได้ใกล้ชิดกับผู้ให้บริการ ได้รับความสะดวกและสามารถแก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับ โสภาวดีศิริไพศาลกุล (2548: 76) เรื่องความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงแพะเนื้อ พบว่า เกษตรกรต้องการให้ส่งเสริมแบบเข้มเขินเกษตรกรเป็นรายบุคคล และการฝึกอบรม แต่ไม่สอดคล้องกับ ณัฐวุฒิ มณีรัตน์ (2548: 77) เรื่องความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนโคเนื้อแตกต่างกัน มีความต้องการด้านวิธีการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาในครั้งนี้พบปัญหาและความต้องการการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการส่งเสริมและการพัฒนาการเลี้ยงโคของเกษตรกรให้สัมฤทธิ์ผล จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ

1) ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการปลูกหญ้าเลี้ยงโคเนื้อ เป็นเหตุให้แหล่งอาหารหยาบในการเลี้ยงโคมีไม่เพียงพอโดยเฉพาะในฤดูแล้ง ดังนั้นเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรมีการสนับสนุนการเลี้ยงโคในเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

(1) การทำแปลงพืชอาหารสัตว์ เพื่อให้เกษตรกรปลูกหญ้าเลี้ยงโค เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนอาหารหยาบ

(2) การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการทำหมักและหญ้าแห้งไว้เลี้ยงโคในหน้าแล้ง ซึ่งขาดแคลนอาหารหยาบสด

2) ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรกึ่งหนึ่งเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง เป็นโคสำหรับใช้งาน ถึงแม้จะมีขนาดเล็กและมีอัตราการเจริญเติบโตที่ช้า แต่แข็งแรงและอดทนมาก มีความทนทานต่อการเลี้ยงในสภาพที่ปฏิบัติกันอยู่ในประเทศไทย มีความทนทานต่อโรคและแมลง ทนอากาศร้อนได้ดี เลี้ยงง่าย หาดอาหารเก่ง ไม่เลือกอาหาร เลี้ยงลูกเก่ง จึงเหมาะที่จะนำมาผสมกับโคพันธุ์ต่างประเทศ แล้วนำลูกที่เกิดไปเลี้ยงต่อเพื่อยกระดับสายเลือด ดังนั้นเจ้าหน้าที่กรม

ปลุสตัดว์ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
ในพื้นที่ควรมีการสนับสนุนการเลี้ยงโคในเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

(1) การปรับปรุงพันธุ์โคเพื่อให้เกษตรกรประหยัดระยะเวลาในการเลี้ยง
ประกอบกับตลาดมีความต้องการ โคลูกผสมเพิ่มขึ้น

(2) การให้ความรู้แก่เกษตรกรเรื่องการคัดเลือกโคพื้นเมืองที่มีลักษณะดี
เป็นแม่พันธุ์ ก่อนนำมาผสมกับโคพันธุ์ต่างประเทศ แล้วนำลูกที่เกิดไปเลี้ยงต่อเพื่อยกระดับ

3) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรกึ่งหนึ่งไม่เคยถ่ายพยาธิภายในและกำจัด
พยาธิภายนอก ดังนั้นเจ้าหน้าที่กรมปลุสตัดว์ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล
หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรมีการสนับสนุนการเลี้ยงโคในเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

(1) การถ่ายพยาธิทั้งภายในและภายนอกให้แก่โคเป็นประจำ เพราะ
พยาธิภายในและภายนอกจะทำให้โคมีอัตราการเจริญที่ช้าลงและยังส่งผลให้โคป่วยเป็นโรค
โลหิตจาง ซึ่งจะส่งผลให้โคเนื้อป่วยเป็นโรคต่าง ๆ ได้ง่าย

(2) การให้ความรู้แก่เกษตรกรเรื่องการจัดการทุ่งหญ้าหมุนเวียนเพื่อลด
จำนวนพยาธิทั้งภายในและภายนอกควบคู่กับการใช้ยากำจัดพยาธิด้วย

4) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งส่งผลทำให้
การส่งเสริมของภาครัฐไม่ทั่วถึงและล่าช้า ดังนั้นเจ้าหน้าที่กรมปลุสตัดว์ องค์การบริหารส่วน
จังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรมีการสนับสนุน
การเลี้ยงโคในเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

(1) การรวมกลุ่มเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
ในการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อให้เป็นไปอย่างมีระบบ

(2) การส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อได้ทำ
กิจกรรมกลุ่มร่วมกันและไปศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเพิ่มประสบการณ์
ในการบริหารจัดการกลุ่ม

3.1.2 ด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความต้องการได้รับวิธีการส่งเสริมการเลี้ยง
โคเนื้อ ดังนั้นเจ้าหน้าที่กรมปลุสตัดว์ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ
หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรมีการสนับสนุนการเลี้ยงโคในเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การเยี่ยมเยียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล
- 2) การถ่ายทอดความรู้ผ่านเกษตรกรผู้นำ
- 3) การส่งเสริมโดยผ่านผู้นำในหมู่บ้าน

4) การส่งเสริมโดยการจัดตั้งกลุ่มโคเนื้อสาธิต

5) การฝึกอบรมการเลี้ยงโค โดยเน้นให้ความสำคัญกับสภาพ

การเลี้ยงโคเนื้อและสภาพปัญหาของเกษตรกร ได้แก่ จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงโค รายได้จาก การเลี้ยงโค และจำนวนโคที่เลี้ยง

3.1.3 ด้านการสนับสนุนในการเลี้ยงโคเนื้อ

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความต้องการได้รับการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ ดังนั้นเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรมีการสนับสนุนการเลี้ยงโคในเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การจัดให้มีการสนับสนุนพ่อพันธุ์โคเนื้อแก่เกษตรกรที่ให้ความสนใจในการปรับปรุงพันธุ์
- 2) การให้บริการด้านการผสมเทียมในราคาถูกลง
- 3) กรมปศุสัตว์สนับสนุนฟางอัดฟ่อนและหญ้าแห้งอัดฟ่อนในฤดูแล้ง
- 4) การให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อ
- 5) การสนับสนุนยาค่าจัดพยาธิภายในและพยาธิภายนอก
- 6) การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งตลาดนัดค้าสัตว์ในเขตที่มีการเลี้ยงโคเนื้อหนาแน่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้มีคุณค่าต่อเนื่อง สัมพันธ์ เกิดการขยายผลและเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรให้มากยิ่งขึ้น ฉะนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

3.2.1 ความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบความต้องการของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ตลอดจนทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายการส่งเสริมและการให้บริการของกรมปศุสัตว์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร

3.2.2 ความต้องการการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อจะได้จัดหลักสูตรให้เหมาะสมและถูกต้องตามความต้องการของเกษตรกร

3.2.3 **เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี** เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผน ด้านการส่งเสริมและการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เพื่อให้เกิดแรงผลักดันและแรงกระตุ้นให้เกษตรกรมีความสนใจที่จะเลี้ยงโคเนื้อ

3.2.4 **ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ต่อการพัฒนาการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในภาคใต้** เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็น รวบรวมความรู้และประสบการณ์การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในภูมิภาค ให้เป็นแนวทางส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อตรงกับยุทธศาสตร์การเลี้ยงโคเนื้อของประเทศที่เปลี่ยนไปตามระบบบริหารของหน่วยงานองค์กร วิธีการทางงบประมาณ และการแข่งขันทั้งภายในและภายนอกประเทศ